UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

13 päivänä lokakuuta 2011 *

Yhdistetyissä asioissa C-431/09 ja C-432/09,

joissa on kyse EY 234 artiklaan perustuvista ennakkoratkaisupyynnöistä, jotka Hof van beroep te Brussel (Belgia) on esittänyt 27.10.2009 tekemillään päätöksillä, jotka ovat saapuneet unionin tuomioistuimeen 2.11.2009, saadakseen ennakkoratkaisun asioissa

Airfield NV ja

Canal Digitaal BV

vastaan

Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (Sabam) (C-431/09),

sekä

Airfield NV

* Oikeudenkäyntikielet: hollanti.

vastaan

Agicoa Belgium BVBA (C-432/09),

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja K. Lenaerts sekä tuomarit J. Malenovský (esittelevä tuomari), R. Silva de Lapuerta, E. Juhász ja D. Šváby,

julkisasiamies: N. Jääskinen,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies M. Ferreira,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 25.11.2010 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Airfield NV ja Canal Digitaal BV, edustajinaan advocaat T. Heremans ja advocaat A. Hallemans,

– Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (Sabam), edustajanaan advocaat E. Marissens,

– Agicoa Belgium BVBA, edustajinaan advocaat J. Windey ja advocaat H. Gilliams,

– Suomen hallitus, asiamiehenään J. Heliskoski,

– Euroopan komissio, asiamiehinään H. Krämer ja W. Roels,

kuultuaan julkisasiamiehen 17.3.2011 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyynnöt koskevat tiettyjen satelliitin välityksellä tapahtuvaan yleisradiointiin ja kaapeleitse tapahtuvaan edelleen lähettämiseen sovellettavien tekijänoikeutta sekä lähioikeuksia koskevien sääntöjen yhteensovittamisesta 27.9.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/83/ETY (EYVL L 248, s. 15) 1 artiklan 2 kohdan a–c alakohdan tulkintaa.

2 Nämä pyynnöt on esitetty asioissa, joista ensimmäisessä vastakkain ovat yhtäältä Airfield NV (jäljempänä Airfield) ja Canal Digitaal BV (jäljempänä Canal Digitaal) ja toisaalta Belgische Vereniging van Auteurs, Componisten en Uitgevers CVBA (Sabam) (Belgian kirjailijoiden, säveltäjien ja kustantajien yhdistys, jäljempänä Sabam)

(asia C-431/09) sekä toisessa yhtäältä Airfield ja toisaalta Agicoa Belgium BVBA (jäljempänä Agicoa) (asia C-432/09) ja jotka koskevat Airfieldin ja Canal Digitaalin velvollisuutta hankkia lupa teosten välittämiseen yleisölle.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin säännöstö

3 Direktiivin 93/83 johdanto-osan 5, 14, 15 ja 17 perustelukappaleessa todetaan, että

”(5) [unionin] tavoitteiden toteuttamista ohjelmien valtioiden rajat ylittävässä satelliittivälityksessä ja muista jäsenvaltioista tulevien ohjelmien edelleenlähetyksessä kaapeleitse haittaavat kuitenkin vielä nykyisin tietyt kansallisten tekijänoikeutta koskevien säännösten eroavuudet sekä tietty oikeudellinen epävarmuus; tämä aiheuttaa vaaran, että oikeudenhaltijoiden teoksia käytetään korvauksetta tai että niiden käytön estävät eri jäsenvaltioissa yksittäiset yksinoikeuksien haltijat; erityisesti tämä oikeudellinen epävarmuus muodostaa välittömän esteen ohjelmien vapaalle liikkuvuudelle [unionissa],

– –

(14) hankittaviin oikeuksiin liittyvä oikeudellinen epävarmuus, joka haittaa valtioiden rajat ylittävää ohjelmien yleisradiointia satelliitin välityksellä, voidaan poistaa määrittelemällä [unionissa] satelliittivälitys yleisölle; tässä määritelmässä on

samalla täsmennettävä välitystapahtuman paikka; määritelmä on tarpeen, jotta vältettäisiin useiden kansallisten lainsäädäntöjen päällekkäinen soveltaminen samaan yleisradiointitapahtumaan; satelliittivälityksestä yleisölle on kyse ainoastaan silloin, kun [–] ja [se tapahtuu] siinä jäsenvaltiossa, jossa [–] ohjelmasignaalit saatetaan yleisradio-organisaation valvonnassa ja vastuulla satelliittiin johtavaan ja maata kohti palaavaan katkeamattomaan välitysketjuun; ohjelmasignaaleihin sovellettavia tavanomaisia teknisiä menettelyjä ei voida pitää välitysketjun keskeytyksinä,

(15) yksinomaisten yleisradiointioikeuksien sopimusperusteisen hankinnan on tapahduttava sen jäsenvaltion voimassa olevan tekijänoikeuksia ja lähioikeuksia koskevan lainsäädännön mukaisesti, jossa ohjelma välitetään yleisölle satelliitin välityksellä,

– –

(17) määritettäessä korvausta hankituista oikeuksista niiden, joita asia koskee, on otettava huomioon kaikki lähetyksen muuttujat, kuten todellinen yleisö, mahdollinen yleisö ja kielitoisinto”.

4 Direktiivin 93/83 1 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä ’satelliitilla’ tarkoitetaan satelliittia, joka toimii taajuuskaistoilla, jotka on teleliikennettä koskevan lainsäädännön mukaan varattu signaalien lähetyksille yleisön vastaanotettaviksi tai muulle kuin yleisölle tapahtuvalle yksilölliselle

välitykselle. Jälkimmäisessä tapauksessa yksilöllisen vastaanoton on kuitenkin voitava tapahtua ensin mainitun tapauksen olosuhteisiin verrattavissa olosuhteissa.”

5 Saman direktiivin 1 artiklan 2 kohdan a–c alakohdassa säädetään seuraavaa:

”a) Tässä direktiivissä ’satelliittivälityksellä yleisölle’ tarkoitetaan toimintaa, jolla yleisön vastaanotettaviksi tarkoitettuja ohjelmasignaaleja saatetaan yleisradio-organisaation valvonnassa ja vastuulla satelliittiin johtavaan ja maata kohti palaavaan katkeamattomaan välitysketjuun.

b) Satelliittivälitys yleisölle tapahtuu ainoastaan siinä jäsenvaltiossa, jossa yleisradio-organisaation valvonnassa ja vastuulla ohjelmasignaalit saatetaan satelliittiin johtavaan ja maata kohti palaavaan katkeamattomaan välitysketjuun.

c) Lähetettäessä ohjelmasignaalit koodattuina on kyse satelliittivälityksestä yleisölle, jos yleisradio-organisaatio itse tai joku muu sen suostumuksella saattaa lähetyksen koodauksen purkulaitteita yleisön saataville.”

6 Direktiivin 93/83 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jollei tämän luvun säännöksistä muuta johdu, jäsenvaltioiden on säädettävä tekijän yksinoikeudesta antaa lupa tekijänoikeuksilla suojattujen teosten satelliittivälitykseen yleisölle.”

7 Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY (EYVL L 167, s. 10) 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että tekijöillä on yksinoikeus sallia tai kieltää teostensa langallinen tai langaton välittäminen yleisölle, mukaan lukien teosten saattaminen yleisön saataviin siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teokset saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.”

8 Direktiivin 2001/29 johdanto-osan 27 perustelukappaleessa täsmennetään, että ”pelkkä aineiston välittämisen mahdollistavien tai toteuttavien välineiden tarjoaminen ei ole tässä direktiivissä tarkoitettua välittämistä”.

Kansallinen lainsäädäntö

9 Tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista 30.6.1994 annetun lain (Wet betreffende het auteursrecht en de naburige rechten; Moniteur belge 27.7.1994, s. 19297), sellaisena kuin se on muutettuna, 1 §:n 1 momentin 4 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Kirjallisten ja taiteellisten teosten tekijöillä on menettelytavasta riippumatta yksin oikeus välittää teos yleisölle; tämä oikeus käsittää myös yleisön saataville saattamisen sellaisella tavalla, että teos on yleisöön kuuluvan henkilön saatavilla hänen itsensä valitsemassa paikassa hänen itsensä valitsemana aikana.”

10 Kyseisen lain 49 ja 50 §:ssä on olennaisilta osin toistettu direktiivin 93/83 1 artiklan 2 kohdan a–c alakohdan sanamuoto.

Tosiseikasto ja ennakkoratkaisukysymykset

11 Airfield, joka toimii kaupallisella nimellä TV Vlaanderen, on satelliittitelevisiopalveluja tarjoava belgialainen yhtiö, joka tarjoaa yleisölle satelliitilla välitettävän kanavapaketin, johon kuuluvia kanavia sen tilaajat voivat kuunnella ja katsella satelliittidekooderin avulla (jäljempänä satelliittikanavapaketin tarjoaja).

12 Airfieldin tarjoama paketti käsittää kahdenlaisia televisiokanavia. Ilmaiseksi vastaanotettavien kanavien lisäksi mainittuun pakettiin sisältyy suojattuja kanavia, joita voidaan katsella vasta suojauksenpurun jälkeen. Näiden kanavien katselemiseksi asiakkaan on siten tehtävä tilaussopimus Airfieldin kanssa, jolloin tämä toimittaa asiakkaalle korvausta vastaan suojauksen purkamisen mahdollistavan kortin (jäljempänä dekooderikortti).

13 Tarjotessaan palvelujaan Airfield käyttää sen kanssa samaan konserniin kuuluvan alankomaalaisen yhtiön Canal Digitaalin teknisiä palveluja.

14 Canal Digitaal on tehnyt Astra-satelliittijärjestelmän toimintaa harjoittavan yhtiön kanssa sopimuksen, jonka perusteella tämä yhtiö vuokraa Canal Digitaalille mainitun satelliitin kapasiteettia digitaalisia radio- ja televisiolähetyksiä varten.

15 Tämän jälkeen Canal Digitaal on tehnyt Airfieldin kanssa palvelusopimuksen, jossa se on sitoutunut vuokraamaan Astra-satelliitista vuokraamaansa kapasiteettia 1.1.2006 alkaen edelleen Airfieldille televisio- ja radio-ohjelmien lähettämiseksi Belgiassa ja Luxemburgissa. Canal Digitaal on sitoutunut myös huolehtimaan televisio-ohjelmien lähettämiseen liittyvistä teknisistä palveluista, joihin kuuluvat muun muassa lähettäminen, multipleksointi, tiivistäminen, suojaaminen ja tiedonsiirto ja jotka ovat välttämättömiä, jotta Airfield voi lähettää digitaalisia televisio-ohjelmia Belgiassa ja Luxemburgissa.

16 Airfield on myös tehnyt useita sopimuksia sellaisten lähetystoiminnan harjoittajien kanssa, joiden kanavat sisältyvät sen satelliittikanavapakettiin. Näiden lähetystoiminnan harjoittajien kanssa tehtävän yhteistyön yksityiskohdat eroavat sen mukaan, millä tavalla kyseiset televisio-ohjelmat lähetetään, sillä näitä ohjelmia lähetettäessä osana mainittua satelliittikanavapakettia sovelletaan joko epäsuoraa (jäljempänä televisio-ohjelmien epäsuora välittäminen) tai suoraa välittämistapaa (jäljempänä televisio-ohjelmien suora välittäminen).

Televisio-ohjelmien epäsuora välittäminen

17 Televisio-ohjelmien epäsuora välittäminen tehdään kahdella tavalla.

18 Ensimmäisessä näistä tavoista lähetystoiminnan harjoittajat lähettävät ohjelmasignaalinsa maanpäällisessä lähetysverkossa Canal Digitaalin Vilvordeen (Belgia) sijoittamaan keskukseen. Canal Digitaal tiivistää signaalit ja suojaa ne siirtääkseen ne laajakaistan välityksellä Alankomaissa sijaitsevaan lähetysasemaansa, joka vastaa signaalien välittämisestä Astra-satelliittiin. Signaalit suojataan ennen niiden välittämistä mainitulta asemalta kyseiseen satelliittiin. Avain, jolla yleisö voi

purkaa signaalien suojauksen, sisältyy Canal Digitaalin Airfieldin käyttöön antamaan dekooderikorttiin. Kuluttaja saa tällaisen kortin, kun hän tekee Airfieldin kanssa tilaussopimuksen.

19 Toisessa näistä tavoista lähetystoiminnan harjoittajat siirtävät ohjelmasignaalinsa Canal Digitaalille satelliitin välityksellä. Canal Digitaal vastaanottaa Luxemburgissa tai Alankomaissa nämä suojatut satelliittisignaalit, joita yleisö ei voi vastaanottaa. Se purkaa suojauksen tarvittaessa, suojaa signaalit sitten uudelleen ja lähettää ne Astra-satelliittiin. Airfieldin tilaajat voivat purkaa signaalien suojauksen Canal Digitaalin Airfieldin käyttöön antaman dekooderikortin avulla.

20 Airfield on tehnyt lähetystoiminnan harjoittajien kanssa ”carriage”-sopimuksiksi kutsuttavia sopimuksia.

21 Näiden sopimusten mukaan Airfield vuokraa kyseisille lähetystoiminnan harjoittajille satelliittitransponderikapasiteettia televisio-ohjelmien lähettämiseksi muun muassa Belgiassa ja Luxemburgissa asuville televisionkatsojille. Airfield vakuuttaa saaneensa Astra-satelliitin toimintaa harjoittavalta yhtiöltä luvan vuokrata sen kapasiteettia edelleen mainituille lähetystoiminnan harjoittajille.

22 Lisäksi Airfield on sitoutunut vastaanottamaan kyseisten lähetystoiminnan harjoittajien televisio-ohjelmien signaalin nousevaa siirtotietä käyttävällä keskusasemalla, tiivistämään, multipleksoimaan ja suojaamaan sen sekä välittämään sen satelliittiin lähettämistä ja vastaanottamista varten.

23 Lähetystoiminnan harjoittajat maksavat Airfieldille korvauksen vuokraamisesta ja edellä mainittujen palvelujen suorittamisesta.

24 Lähetystoiminnan harjoittajat puolestaan antavat Airfieldille luvan siihen, että satelliittipaketin tilaajat muun muassa Belgiassa ja Luxemburgissa voivat katsoa reaaliaikaisesti niiden Astra-satelliitin välityksellä lähetettäviä televisio-ohjelmia.

25 Airfieldin on vastikkeena lähetystoiminnan harjoittajien sille myöntämistä oikeuksista sekä oikeudestaan vapaan harkintansa mukaan sisällyttää televisio-ohjelmia tarjontaansa maksettava lähetystoiminnan harjoittajille korvaus, jonka määrässä otetaan huomioon sen tilaajien ja kyseisellä alueella lähetettyjen ohjelmien määrät.

Televisio-ohjelmien suora välittäminen

26 Airfieldin satelliittikanavapakettiin sisältyvien televisio-ohjelmien suorassa välittämisessä lähetystoiminnan harjoittajat tekevät itse signaaliensa suojauksen ja lähettävät ne alkuperämaasta satelliittiin. Canal Digitaalin ja Airfieldin osuus rajoittuu koodiavainten toimittamiseen lähetystoiminnan harjoittajille, jotta nämä käyttäisivät oikeita koodeja, jotka mahdollistavat sen, että Airfiedin tilaajat voivat myöhemmin katsoa ohjelmia dekooderikortin avulla.

27 Airfield on tehnyt lähetystoiminnan harjoittajien kanssa ”heads of agreement” -sopimuksiksi kutsuttuja sopimuksia, joissa määrätään muun muassa lähetystoiminnan harjoittajien ja Airfieldin oikeuksista ja velvollisuuksista, jotka vastaavat tämän tuomion 24 ja 25 kohdassa mainittuja oikeuksia ja velvollisuuksia.

Pääasiat

28 Sabam on tekijöitä yhteisvalvontajärjestönä edustava belgialainen osuuskunta, joka antaa kolmansille lupia tekijänoikeudella suojattujen teosten käyttöön ja perii korvauksen tästä käytöstä.

29 Agicoa on yhteisvalvontajärjestö, joka edustaa audiovisuaalisten teosten belgialaisia ja kansainvälisiä tuottajia sekä hallinnoi elokuvia ja muita audiovisuaalisia teoksia, lukuun ottamatta musiikkivideoita, koskevia tekijänoikeuksia ja lähioikeuksia. Se perii myös tähän liittyvät korvaukset.

30 Sabam ja Agicoa katsovat, että Airfield harjoitti lähetystoiminnan harjoittajien jo välittämien televisio-ohjelmien edelleen lähettämistä kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta 9.9.1886 tehdyssä Bernin yleissopimuksessa tarkoitetulla tavalla ja että se olisi siten tarvinnut luvan voidakseen käyttää sellaisten tekijöiden teosvalikoimaa, joiden oikeuksia Sabam ja Agicoa hallinnoivat.

31 Airfield ja Canal Digitaal väittivät vastauksessaan Sabamin ja Agicoan vaatimuksiin, etteivät ne harjoittaneet edelleen lähettämistä vaan olivat lähetystoiminnan harjoittajien toimeksiannosta vain tarjonneet televisio-ohjelmia yleisölle satelliitin välityksellä. Niiden mielestä kyse oli ensimmäisestä ja ainoasta, lähetystoiminnan harjoittajien itsensä toteuttamasta satelliittilähettämisestä, jossa ne käyttivät Airfieldin ja Canal Digitaalin teknisiä palveluja. Niiden mukaan ainoastaan lähetystoiminnan harjoittajat toteuttivat toimia, joilla oli merkitystä tekijänoikeuksista ja lähioikeuksista 30.6.1994 annetun lain, sellaisena kuin se on muutettuna, 49 ja 50 §:ssä tarkoitetun tekijänoikeuden kannalta.

32 Koska asianosaisten välillä ei saavutettu yhteisymmärrystä, Sabam nosti Airfieldiä ja Canal Digitaalia vastaan kanteen rechtbank van eerste aanleg te Brusselissa (Brysselin alioikeus) ja Agicoa nosti Airfieldiä vastaan kanteen samassa tuomioistuimessa. Mainittu tuomioistuin totesi, että Airfield ja Canal Digitaal olivat rikkoneet Sabamin ja Agicoan hallinnoimia tekijänoikeuksia.

33 Airfield ja Canal Digitaal valittivat näistä tuomioista ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen.

34 Tässä tilanteessa Hof van beroep te Brussel on päättänyt lykätä asioiden käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset, jotka ovat samansisältöisiä sekä asiassa C-431/09 että asiassa C-432/09:

”1) Onko direktiivin 93/83 vastaista, että digitaalisten satelliittitelevisiopalvelujen tarjoajan edellytetään hankkivan oikeudenhaltijoilta luvan sellaiseen toimeen, jolla lähetystoiminnan harjoittaja toimittaa ohjelmasignaalinsa joko maanpäällisessä lähetysverkossa tai suojattuna satelliittisignaalina siitä riippumattomalle digitaalisten satelliittitelevisiopalvelujen tarjoajalle, joka antaa signaalin suojaamisen ja satelliittiin välittämisen nousevaa siirtotietä pitkin siihen yhteydessä olevan toisen yhtiön tehtäväksi, minkä jälkeen tämä signaali liitetään lähetystoiminnan harjoittajan luvalla osaksi televisiokanavapakettia ja lähetetään siten laskevaa siirtotietä pitkin kanavanippuna satelliittitelevisiopalvelujen tarjoajan tilaajille, jotka voivat katsoa ohjelmia samanaikaisesti ja muuttamattomina satelliittitelevisiopalvelujen tarjoajan heidän käyttöönsä antaman suojauksenpurkulaitteen tai älykortin avulla?

2) ’Onko direktiivin 93/83 vastaista, että digitaalisten satelliittitelevisiopalvelujen tarjoajan edellytetään hankkivan oikeudenhaltijoiden suostumuksen sellaiseen

toimeen, jolla lähetystoiminnan harjoittaja saattaa ohjelmasignaaliansa siitä riippumattoman digitaalisten satelliittitelevisiopalvelujen tarjoajan toimeksiannosta satelliittiin, minkä jälkeen tämä signaali liitetään lähetystoiminnan harjoittajan luvalla osaksi televisiokanavapakettia ja lähetetään siten laskevaa siirtotietä pitkin kanavanippuna satelliittitelevisiopalvelujen tarjoajan tilaajille, jotka voivat katsoa ohjelmia samanaikaisesti ja muuttamattomina satelliittitelevisiopalvelujen tarjoajan heidän käyttöönsä antaman suojauksenpurkulaitteen tai älykortin avulla?'"

35 Asiat C-431/09 ja C-432/09 yhdistettiin unionin tuomioistuimen presidentin 6.1.2010 antamalla määräyksellä kirjallista ja suullista käsittelyä sekä tuomion antamista varten.

Direktiivin 93/83 sovellettavuus

36 Asiassa C-432/09 Agicoa väittää, ettei direktiiviä 93/83 voida soveltaa kyseiseen pääasiaan ja että ennakkoratkaisukysymyksiin on vastattava direktiivin 2001/29 perusteella.

37 Se väittää tässä yhteydessä ensinnäkin, että on tehtävä ero satelliittikanavapaketin tarjoajan ja lähetystoiminnan harjoittajan välillä, koska ensin mainitun toiminta koostuu lähetyspalvelupaketin koostamisesta eikä televisio-ohjelmien lähettämisestä. Tässä tilanteessa on sen mukaan tehotonta vedota satelliittikanavapaketin tarjoajan toimintojen tutkimiseksi direktiivin 93/83 1 artiklan 2 kohdan a alakohtaan, koska kyseisessä säännöksessä mainitaan ainoastaan yleisradio-organisaatio.

38 Agicoa väittää lisäksi, ettei kyseinen pääasia kuulu mainitun direktiivin soveltamisalaan, koska se koskee välittämistä, jossa ei käytetä direktiivin 93/83 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua satelliittia. Kyseisellä asialla ei myöskään ole Agicoan mukaan direktiivissä tarkoitettua rajat ylittävää luonnetta.

39 Ensimmäisestä väitteestä on todettava, että se koskee käsiteltävän asian aineellista ydinsisältöä ja että se tutkitaan siten osana ennakkoratkaisukysymyksiin annettavaa vastausta.

40 Toisesta väitteestä on todettava, ettei asiakirja-aineistossa ole mitään sellaista, mikä osoittaisi, ettei kyseisessä pääasiassa televisio-ohjelmia välitettäisi direktiivin 93/83 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla satelliitin välityksellä.

41 Kolmannesta väitteestä on todettava, että yhdistetyissä asioissa C-403/08 ja C-429/08, Football Association Premier League ym., 4.10.2011 annetun tuomion (ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa) 76–145 kohdasta ilmenee, että satelliitin välityksellä tapahtuva yleisölle välittäminen voidaan vastaanottaa kaikissa jäsenvaltioissa ja että sillä on siten automaattisesti rajat ylittävä luonne. Lisäksi on todettava, että tarkasteltavassa pääasiassa kyseessä olevilla välittämisillä on tällainen luonne, koska niissä on mukana belgialainen ja alankomaalainen yhtiö, Airfield ja Canal Digitaal, ja koska ohjelmasignaalit on tarkoitettu muun muassa Belgiassa ja Luxemburgissa asuville televisionkatsojille.

42 Tässä tilanteessa on hylättävä Agicoan väitteet ja tutkittava ennakkoratkaisukysymykset direktiivin 93/83 valossa.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

43 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksillään, jotka on tutkittava yhdessä, pääasiallisesti sitä, onko direktiiviä 93/83 tulkittava siten, että satelliittikanavapaketin tarjoajan on hankittava kyseessä olevien oikeuksien haltijoilta lupa pääasioissa kyseessä olevan kaltaisen televisio-ohjelmien suoran ja epäsuoran välittämisen yhteydessä tehtävään teosten yleisölle välittämiseen.

Alustavat toteamukset

44 On huomattava ensinnäkin, ettei direktiivi 93/83 ole unionin ainoa instrumentti immateriaalioikeuksien alalla ja että kun unionin oikeusjärjestyksen yhtenäisyyden ja johdonmukaisuuden vaatimukset otetaan huomioon, kyseisessä direktiivissä käytettyjä käsitteitä on tulkittava niiden sääntöjen ja periaatteiden valossa, jotka on annettu muilla immateriaalioikeuksia koskevilla direktiiveillä, kuten direktiivillä 2001/29 (ks. analogisesti asia C-271/10, VEWA, tuomio 30.6.2011, Kok., s. I-5815, 27 kohta).

45 Ennakkoratkaisukysymyksiin liittyvistä tosiseikoista on täsmennettävä, etteivät televisio-ohjelmien suora ja epäsuora välittäminen ole ainoita tapoja välittää kyseessä olevaan satelliittikanavapakettiin kuuluvia ohjelmia.

46 Lähetystoiminnan harjoittajat lähettävät kyseiset ohjelmat myös mainitun kanavapaketin ulkopuolella maanpäällisessä lähetysverkossa tehtävän lähettämisen kaltaisilla, televisionkatsojien välittömän tavoittamisen mahdollistavilla tavoilla.

47 Suoralla ja epäsuoralla välittämisellä täydennetään siten näitä lähettämistapoja kyseiset lähetykset vastaanottavien televisionkatsojien joukon laajentamiseksi, ja kun otetaan huomioon, että tämä välittäminen on rinnakkaista ja samanaikaista, satelliittikanavapaketin toimittajan toiminnalla ei ole mitään vaikutusta tällaisten lähetysten sisältöön eikä niiden lähetysaikoihin.

48 Pääasioissa on myös riidatonta, että lähetystoiminnan harjoittajilla on kyseisten oikeuksien haltijoiden antama lupa heidän teostensa satelliittivälitykseen ja että satelliittikanavapaketin tarjoajalla ei sen sijaan ole vastaavaa lupaa.

49 Tässä tilanteessa on todettava, että käsiteltävissä asioissa Airfield ja Canal Digitaal väittävät, että jokainen näistä televisio-ohjelmien suorista ja epäsuorista välittämisistä merkitsee yhtä direktiivin 93/83 1 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettua satelliittivälitystä yleisölle eli siten jakamatonta välittämistä, jonka tekee kyseinen lähetystoiminnan harjoittaja. Ne päättelevät tästä, ettei satelliittikanavapaketin tarjoajan voida katsoa välittävän ohjelmia yleisölle kyseisessä säännöksessä tarkoitetulla tavalla eikä sitä voida siten pitää velvollisena hankkimaan kyseisten oikeuksien haltijoilta lupaa mainittuihin välittämistoimiin.

50 Tässä tilanteessa sen ratkaisemiseksi, onko mainitun satelliittikanavapaketin tarjoajan hankittava tällainen lupa, on tutkittava yhtäältä, merkitseekö jokainen televisio-ohjelmien suora ja epäsuora välittämistoimi vain yhtä satelliittivälitystä yleisölle vai sisältyykö jokaiseen näistä välittämistoimista sen sijaan kaksi itsenäistä satelliittivälitystä. Toisaalta on tutkittava, merkitseekö tällaisen välittämisen mahdollinen jakamattomuus sitä, ettei kyseisen satelliittikanavapaketin tarjoajan tarvitse hankkia kyseessä olevien oikeuksien haltijoilta lupaa omalle osuudelleen tässä välittämisessä.

Käsite ”satelliittivälitys yleisölle”

51 Sekä suora että epäsuora välittäminen merkitsevät yhtä satelliittivälitystä yleisölle, jos kaikki direktiivin 93/83 1 artiklan 2 kohdan a ja c alakohdassa säädetyt kumulatiiviset edellytykset täyttyvät.

52 Niinpä tällainen välittäminen on yhtenä kokonaisuutena pidettävä satelliittivälitys yleisölle, jos

– sen käynnistää ”yleisradio-organisaation valvonnassa ja vastuulla” tehtävä ohjelmasignaalien saattaminen välitykseen

– signaalit ”saatetaan satelliittiin johtavaan ja maata kohti palaavaan katkeamattomaan välitysketjuun”

– signaalit ovat ”yleisön vastaanotettaviksi tarkoitettuja” ja

– ”yleisradio-organisaatio itse tai joku muu sen suostumuksella saattaa lähetyksen koodauksen purkulaitteita yleisön saataville”, koska signaalit on pääasioissa lähetetty koodattuina.

53 Ensimmäisestä edellytyksestä on televisio-ohjelmien epäsuoran välittämisen yhteydessä huomattava, että lähetystoiminnan harjoittajat itse saattavat ohjelmasignaalit kyseessä olevaan välitysketjuun, kun ne toimittavat signaalit

satelliittikanavapaketin tarjoajalle ja antavat tälle luvan saattaa ne satelliittivälityksen nousevalle siirtotielle.

54 Tämän ansiosta lähetystoiminnan harjoittajilla on valta valvoa mainittujen signaalien saattamista satelliittiin johtavaan välitysketjuun, ja ne kantavat siitä vastuun.

55 Televisio-ohjelmien suorasta välittämisestä on todettava, että lähetystoiminnan harjoittajat saattavat itse ohjelmasignaalit välittömästi satelliittivälityksen nousevalle siirtotielle, mikä merkitsee vielä suuremmasta syystä sitä, että niillä on valta valvoa mainittujen signaalien saattamista mainittuun välitysketjuun ja että ne kantavat siitä vastuun.

56 Tässä yhteydessä on täsmennettävä, ettei mikään ole esteenä sille, että mainittua suoraa ja epäsuoraa välittämistä koskeva valvontavalta ja vastuu olisi tarvittaessa jaettu satelliittikanavapaketin tarjoajan kanssa. Yhtäältä itse direktiivin 93/83 1 artiklan 2 kohdan a alakohdan sanamuodosta ilmenee, ettei kyseisessä säännöksessä tarkoitettu valvonta ja vastuu koske välittämistä kokonaisuudessaan vaan ainoastaan ohjelmasignaalien saattamista välitysketjuun. Toisaalta missään kyseisen direktiivin säännöksessä ei edellytetä, että koko tätä välittämistä koskevan valvontavallan ja vastuun olisi kuuluttava vain yhdelle toimijalle.

57 Näin ollen on todettava, että sekä televisio-ohjelmien epäsuora että suora välittäminen täyttävät direktiivin 93/83 1 artiklan 2 kohdan a alakohdassa säädetyn ensimmäisen edellytyksen.

58 Toisesta edellytyksestä on todettava, että ensinnäkin oikeuskäytännöstä ilmenee, että direktiivi 93/83 koskee suljettua välitysjärjestelmää, jossa satelliitti on keskeisessä asemassa ja olennainen ja korvaamaton siten, että silloin kun se ei toimi, signaalien lähettäminen on teknisesti mahdotonta ja näin ollen yleisö ei vastaanota minkäänlaista lähetystä (ks. vastaavasti asia C-192/04, Lagardère Active Broadcast, tuomio 14.7.2005, Kok., s. I-7199, 39 kohta).

59 Käsiteltävässä asiassa on riidatonta, että satelliitti on keskeisessä asemassa, olennainen ja korvaamaton sekä televisio-ohjelmien suorassa että epäsuorassa välittämisessä ja että molemmat välittämistavat ovat näin ollen kyseisiä suljettuja välitysjärjestelmiä.

60 Vaikka on totta, että Airfield ja Canal Digitaal toteuttavat televisio-ohjelmien epäsuoran välittämisen yhteydessä lähetystoiminnan harjoittajien lähettämiin ohjelmasignaaleihin kohdistuvia toimia, on muistettava, että nämä toimet koostuvat olennaisilta osin ohjelmasignaalien vastaanottamisesta lähetystoiminnan harjoittajilta, signaalien suojauksen mahdollisesta purkamisesta, niiden suojaamisesta uudelleen sekä niiden lähettämisestä kyseessä olevaan satelliittiin.

61 Kyseiset toimet kuuluvat tavanomaisiin teknisiin toimiin signaalien valmistelussa niiden saattamiseksi satelliittivälityksen nousevalle siirtotielle. Ne ovat usein välttämättömiä tämän välittämisen toteuttamiskelpoiseksi saattamisessa tai sen helpottamisessa. Niinpä ne on luokiteltava ohjelmasignaaleihin sovellettaviksi tavanomaisiksi teknisiksi menettelyiksi, eikä niitä voida siis pitää direktiivin 93/83 johdanto-osan 14 perustelukappaleessa tarkoitettuina välitysketjun keskeytyksinä.

62 Televisio-ohjelmien suorasta välittämisestä on huomattava, että Airfieldin ja Canal Digitaalin toiminta rajoittuu koodiavainten toimittamiseen kyseessä oleville lähetystoiminnan harjoittajille, jotta Airfieldin tilaajat voisivat myöhemmin purkaa ohjelmien suojauksen dekooderikortin avulla.

63 Koska on riidatonta, että Airfield ja Canal Digitaal toimittavat koodiavaimet lähetystoiminnan harjoittajille, ennen kuin nämä saattavat ohjelmasignaalit kyseessä olevaan välitysketjuun, tällaisella Airfield ja Canal Digitaalin toimella ei voida katkaista mainittua välitysketjua.

64 Televisio-ohjelmien epäsuora ja suora välittäminen täyttävät siis direktiivin 93/83 1 artiklan 2 kohdan a alakohdassa säädetyn toisen edellytyksen.

65 Kolmannesta edellytyksestä on todettava, että yhtäältä on riidatonta, että nämä signaalit on niiden satelliittiin lähettämisestä lähtien tarkoitettu yleisön – jolla tarkoitetaan yleisöä, jolla on Airfieldin toimittama dekooderikortti – vastaanotettavaksi.

66 Toisaalta on niin, että vaikka televisio-ohjelmien epäsuoraan välittämiseen kuuluviin signaaleihin tehtäisiin joitakin teknisiä mukautuksia, ne tehdään ennen niiden saattamista satelliittivälityksen nousevalle siirtotielle ja ne ovat – tämän tuomion 60 kohdassa todetulla tavalla – tavanomaisia teknisiä menettelyjä. Tässä tilanteessa mainittujen mukautusten ei voida katsoa vaikuttavan siihen, kenelle ohjelmasignaalit on tarkoitettu.

67 Niinpä on todettava, että televisio-ohjelmien epäsuoran ja suoran välittämisen yhteydessä lähetetyt ohjelmasignaalit on tarkoitettu yleisön vastaanotettaviksi ja että ne täyttävät näin ollen direktiivin 93/83 1 artiklan 2 kohdan a alakohdassa säädetyn kolmannen edellytyksen.

68 Neljännestä edellytyksestä on todettava, että on riidatonta, että pääasioissa kyseessä olevien välittämistapojen yhteydessä satelliittikanavapaketin tarjoaja on lähetystoiminnan harjoittajien sijasta antanut lähetysten suojauksen purkamiseen tarvittavat välineet yleisön käyttöön. Asiakirja-aineistosta ei kuitenkaan ilmene, että kanavapaketin tarjoaja toimittaisi näitä välineitä yleisölle ilman lähetystoiminnan harjoittajien suostumusta, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tutkittava.

69 Edellä esitetyn perusteella on todettava, että ellei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tutkinnassa muuta ilmene, sekä televisio-ohjelmien epäsuora että suora välittäminen täyttävät kaikki direktiivin 93/83 1 artiklan 2 kohdan a ja c alakohdassa säädetyt kumulatiiviset edellytykset ja että näin ollen molempia niistä on pidettävä yhtenä ja siten jakamattomana satelliittivälityksenä yleisölle.

70 Mainitussa 1 artiklan 2 kohdan a ja c alakohdassa tarkoitettu satelliittivälityksen jakamattomuus ei kuitenkaan merkitse sitä, että satelliittikanavapaketin tarjoajan tämän välittämisen yhteydessä suorittamat toimet voitaisiin toteuttaa ilman kyseisten oikeuksien haltijoiden lupaa.

Lupa satelliittivälitykseen yleisölle

71 Ensinnäkin on todettava, että direktiivin 93/83 2 artiklasta ilmenee, että tekijänoikeuksien haltijoilta on saatava lupa tekijänoikeuksilla suojattujen teosten satelliittivälitykseen yleisölle.

72 Lisäksi unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että tällaisen luvan tarvitsee muun muassa se, joka käynnistää tällaisen välittämisen tai joka osallistuu siihen saattamalla suojatut teokset tällä välittämistoimella uuden yleisön – eli yleisön, jota suojattujen teosten tekijät eivät ottaneet huomioon, kun he antoivat luvan toiselle henkilölle – saataviin (ks. analogisesti direktiivin 2001/29 3 artiklassa tarkoitetusta yleisölle välittämisen käsitteestä asia C-306/05, SGAE, tuomio 7.12.2006, Kok., s. I-11519, 40 ja 42 kohta ja asia C-136/09, Organismos Sillogikis Diacheirisis Dimiourgon Theatrikon kai Optikoakoustikon Ergon, määräys 18.3.2010, 38 kohta).

73 Tämä vahvistetaan myös direktiivin 93/83 17 perustelukappaleessa, jonka mukaan tekijänoikeuksien haltijoille on taattava heidän teostensa satelliittivälittämisestä yleisölle asianmukainen korvaus, jossa otetaan huomioon kaikki lähetystä koskevat muuttujat, kuten sen todellinen ja mahdollinen yleisö (ks. vastaavasti em. yhdistetyt asiat Football Association Premier League ym., tuomion 108 ja 110 kohta).

74 Mainittua suostumusta ei kuitenkaan tarvitse se, jonka toiminta yleisölle välittämisessä rajoittuu direktiivin 2001/29 27 perustelukappaleen mukaisesti pelkkään mainitun välittämisen mahdollistavien tai toteuttavien välineiden tarjoamiseen.

75 Tässä yhteydessä on todettava, että direktiivin 93/83 1 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan pääasioissa kyseessä olevan kaltaisen satelliittivälityksen yleisölle käynnistää lähetystoiminnan harjoittaja, jonka valvonnassa ja vastuulla ohjelmasignaalit saatetaan satelliittiin johtavaan välitysketjuun. Lisäksi on riidatonta, että kyseinen lähetystoiminnan harjoittaja saattaa näin suojatut teokset pääsääntöisesti uuden yleisön saataviin. Niinpä tämän lähetystoiminnan harjoittajan on hankittava direktiivin 93/83 2 artiklassa tarkoitettu lupa.

76 Tämä ei kuitenkaan sulje pois sitä, että muita toimijoita osallistuu edellisessä kohdassa tarkoitetun kaltaiseen välittämiseen siten, että ne mahdollistavat suojattujen teosten saattamisen kyseisen lähetystoiminnan harjoittajan tarkoittamaa yleisöä laajemmalle yleisölle eli yleisölle, jota näiden teosten tekijät eivät ottaneet huomioon, kun he antoivat lähetystoiminnan harjoittajalle luvan niiden käyttämiseen, jolloin lähetystoiminnan harjoittajalle annettu lupa ei käsitä mainittujen muiden toimijoiden toimintaa.

77 Pääasioiden olosuhteiden kaltaisissa olosuhteissa tilanne voi olla tällainen muun muassa silloin, kun toimija laajentaa niiden henkilöiden joukkoa, jotka voivat saada välitetyt ohjelmat, ja saattaa siten suojatut teokset uuden yleisön saataviin.

78 Tässä yhteydessä on huomattava, että satelliittikanavapaketin tarjoaja suojaa yhtäältä välitetyt ohjelmat tai toimittaa lähetystoiminnan harjoittajille ohjelmien katselun mahdollistavia koodiavaimia, jolloin sen tilaajat voivat purkaa niiden suojauksen, ja

toisaalta antaa näiden tilaajien käyttöön vastaavat suojauksenpurkuvälineet, joten sen toimilla voidaan luoda yhteys lähetystoiminnan harjoittajan alkuun saattaman välittämisen ja mainittujen tilaajien välille.

79 Tällaista toimintaa ei kuitenkaan pidä sekoittaa tämän tuomion 73 kohdassa kuvatussa tilanteessa tarkoitettuun pelkkään alkuperäisen lähetyksen vastaanotettavuuden takaamiseen tai parantamiseen sen peittoalueella tarkoitettujen välineiden tarjoamiseen vaan se on toimi, jota ilman tilaajat eivät voisi nauttia lähetetyistä teoksista, vaikka he asuvatkin mainitulla alueella. Niinpä tilaajat kuuluvat satelliittikanavapaketin tarjoajan itsensä tavoittelemaan yleisöön ja kyseinen palvelujen tarjoaja saattaa tämän satelliittivälityksen yhteydessä toteuttamillaan toimilla suojattuja teoksia sellaisen yleisön saataviin, joka täydentää kyseessä olevan lähetystoiminnan harjoittajan tavoittelemaa yleisöjoukkoa.

80 Lisäksi on korostettava, että satelliittikanavapaketin tarjoajan toiminta merkitsee hyötytarkoituksessa tehtävää itsenäisten palvelujen tarjoamista, sillä tilaajat maksavat tilausmaksun lähetystoiminnan harjoittajan sijasta kyseiselle palveluntarjoajalle. On kuitenkin riidatonta, ettei tätä maksua makseta mahdollisista teknisistä suorituksista vaan mahdollisuudesta päästä osalliseksi satelliittivälityksestä ja vastaanottaa näin ollen suojattuja teoksia ja muuta suojattua aineistoa.

81 On mainittava vielä, ettei satelliittikanavapaketin tarjoaja mahdollista tilaajilleen ainoastaan sitä, että he voivat vastaanottaa yhden lähetystoiminnan harjoittajan välittämät ohjelmat, vaan se kokoaa useampien lähetystoiminnan harjoittajien välittämiä ohjelmia uudeksi audiovisuaaliseksi tuotteeksi, ja satelliittikanavapaketin tarjoaja päättää näin laaditun paketin koostumuksen.

82 Näin ollen on todettava, että satelliittikanavapaketin tarjoaja laajentaa niiden henkilöiden joukkoa, jotka voivat seurata televisio-ohjelmia, ja mahdollistaa suojattujen teosten ja muun suojatun aineiston saattamisen uuden yleisön saataviin.

83 Niinpä satelliittikanavapaketin tarjoajan on hankittava kyseisten oikeuksien haltijoilta lupa toiminnalleen satelliittivälittämisessä, paitsi jos tilanne on sellainen, että oikeuksien haltijat ovat sopineet kyseisen lähetystoiminnan harjoittajan kanssa siitä, että kyseessä olevia teoksia välitetään yleisölle myös mainitun kanavapaketin tarjoajan välityksellä, ja jos kanavapaketin tarjoajan toimilla ei tässä tilanteessa mahdollisteta mainittujen teosten saattamista uuden yleisön saataviin.

84 Esitettyihin kysymyksiin on edellä mainitun perusteella vastattava, että direktiivin 93/83 2 artiklaa on tulkittava siten, että satelliittikanavapaketin tarjoajan on hankittava kyseessä olevien oikeuksien haltijoilta lupa toiminnalleen pääasioissa kyseessä olevan kaltaisessa televisio-ohjelmien suorassa ja epäsuorassa välittämisessä, paitsi jos tilanne on sellainen, että oikeuksien haltijat ovat sopineet kyseisen lähetystoiminnan harjoittajan kanssa siitä, että kyseessä olevia teoksia välitetään yleisölle myös kyseisen kanavapaketin tarjoajan välityksellä, ja jos kanavapaketin tarjoajan toimilla ei tässä tilanteessa mahdollisteta mainittujen teosten saattamista uuden yleisön saataviin.

Oikeudenkäyntikulut

85 Pääasioiden asianosaisten osalta asioiden käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevien asioiden käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asiat seuraavasti:

Tiettyjen satelliitin välityksellä tapahtuvaan yleisradiointiin ja kaapeleitse tapahtuvaan edelleen lähettämiseen sovellettavien tekijänoikeutta sekä lähioikeuksia koskevien sääntöjen yhteensovittamisesta 27.9.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/83/ETY 2 artiklaa on tulkittava siten, että satelliittikanavapaketin tarjoajan on hankittava kyseessä olevien oikeuksien haltijoilta lupa toiminnalleen pääasioissa kyseessä olevan kaltaisessa televisio-ohjelmien suorassa ja epäsuorassa välittämisessä, paitsi jos tilanne on sellainen, että oikeuksien haltijat ovat sopineet kyseisen lähetystoiminnan harjoittajan kanssa siitä, että kyseessä olevia teoksia välitetään yleisölle myös kyseisen kanavapaketin tarjoajan välityksellä, ja jos kanavapaketin tarjoajan toimilla ei tässä tilanteessa mahdollisteta mainittujen teosten saattamista uuden yleisön saataviin.

Allekirjoitukset